

Юрий КОКОВ:

Сиз профессионал борчугъузну толтуруп, сайлагъан ишигизге, ата журтубузгъа, миллетибизге къуллукъ этицуню юлгюсюн кёргюзтгенсиз

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Белгиленгенле араларында, хар замандача, илмуда ишлегенле уллу къаууму да бар эди. Юрий Кокос алимле республиканы экономикасына жангы технологияны сингдирип, аны шендиого излемлеге кере жангыртырга онг бергенлерин айтханды. Бютюнда ол **Байсыланы Хаджи-Муратны** белгилегенди. Анга «Россей Федерацияны сыйлы метеорологу» деген ат аталганды. «Аны илму тинтиулеру буз уруулагъа къажуа мадарланы мурдорун салгандыла, аны башчылыгында жарашдырылгъан техника жангычылыкъла булутланы болумларын тинтиую амалларын къурагандыла. Ол 240 илму ишни, дагыда кеси 150 жангычылыкъны авторду», - деп билдиргенди Юрий Александрович.

Ахмед Нахушев а Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла сауғаланганды. Юрий Кокос аны Уллу Ата журт урушда жигитлибизни атларын ёмюрлюк этиуде къыйыны уллу багъа бергенди. «Ол мамыр жашуа ючюн кеслерин аймагъан 40 жерлешибизге торлюю торлю сылтаула бла берилмей къалгъан майдалланы бла

орденлени аскерчилерибизни юйорлерине къайтарырга болушханды. Энтта 100 аскерчини жашуа жолларын, жигитликлерин ачыкылаганды», - дегенди.

Быйыл Россейни къоркъуусулукъ службасына 100 жыл толганды. Юрий Кокос бу системада ишлегенле алгъын тёлюле салгъан төрелеге кертичи болгъанларын, кеслерини профессионал борчларын бет жарыкылы толтургъанларын да чертгенди. «Сиз къыралыбызны къоркъуусулугъун, халкъны тынчлыгъын сакълайсыз», - деп къошханды. Сёзюню ахырында ол «КъМР-ни аллында къыйыны ючюн» деген майдал бла сауғаланган тамаланы белгилегенди.

Ызы бла сауғалау башланганды. РФ-ни Президентини Указы бла КъМР-ни Правительствоосуноу башчысы **Мусукланы Алийге** «Ата журтну аллында къыйыны ючюн» 2-чи даражалы орденни майдалы берилгенди.

Бийик-тау геофизика институту башчысы орунбасары **Анахаланы Кошкинбай** а илмуноу, билим бериуюн айнаытуда, бийик билимили специалистени хазырлауда иши ючюн РФ-ни Президентини Ыспас псымосун алганды.

Республиканы социальный сферасын бла экономикасын айнаытуда, жамауат ише уллу жетишимле болдургъанлагъа, миллетлени араларында шубёлукъну сакълауда, къурулушда, башха сфералада бет жарыкылы урунганлагъа «Къабарты-Малкъарны аллында къыйыны ючюн» деген орден берилгенди. Бу бийик къырал сауғаны алгъанларын араларында «Вече» миллет-культура араны башчысы **Анатолий Канунников**, «Трест Ай-би-си» компанияны директорларыны советини таматасы **Виктор Попович**, Миллет библиотеказыны директору **Анатолий Емузов**, атчылыкъны айнаыты жаны бла жамауат организацианы башчысы **Хачим Шогенов**, республиканы прокурору **Олег Жариков**, къырал къуллукъчу, аллим **Чеченланы Анур**, Къабарты-Малкъар къырал университетни президенти **Барасби Карамурзов**, басма юйюно башчысы **Виктор Котляров** да бардыла.

Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы Чегене районда ЗАГС-ни башчысы **Акайланы Аминатха**, КъМР-ни Башчысында граждан обществоноу институтларын айнаыты эм адамны эркинликлери жаны бла

комиссияны секретары **Беппайланы Суфияннга**, «Отбор» агрофирманы таматасы **Князланы Расулгъа**, республиканы ич ишле министри **Игорь Ромашкинге** да берилгенди. Дагыда Сбербанкны ишчилерини уллу къаууму да белгиленгенди ол ючюн. Ол санда банкны къошакъ офисини башчысы **Хучиналаны Хаким** да.

«КъМР-Медиа» учрежденияны берилени хазырлау бёлюмоню башчысы **Биттирланы Аминат** а республиканы культурасыны сыйлы къуллукъчусу болганды. Герпегеж элни Кючмезланы А.Т. атлы школуну физикдан устазы **Биттирланы Адылгерий** бла Огъары Бахсанни орта школуну малкъар тилден бла адабиятдан устазы **Юсупланы Зухура** «КъМР-ни сыйлы устазы» деген ата тийишли кёрюлгенди.

КъМКЪУ-ну алимлери да белгиленгенди. Ол санда орус тил эм битеулю тил билим кафедраны профессору **Геляланы Ариука**, республиканы билим бериуюн сыйлы къуллукъчуларыны тизмелерине къошылганды. Битеулю биология эм геоэкология кафедраны профессору **Кетенчиланы Хасан** а «КъМР-ни илмусуну сыйлы

алими» болганды.

Черек районну сабий-жаш тёлю спорт школуну тренери **Чеченланы Алий** «КъМР-ни физкультурасыны бла спортуну сыйлы къуллукъчусу», Федерал налог службаны КъМР-де Управлениясыны башчысыны экинчиси **Будайланы Расул** сыйлы экономист, РФ-ни МВД-сыны Нальчикде управлениясыны таматасы **Геграланы Марат** а «КъМР-ни сыйлы юристи» болгандыла.

Ол ючюн дагыда Къабарты-Малкъарны Башчысыны Ыспас псымосу да берилгенди эмда республиканы сыйлы журналистерини, врачларыны, культураны, эл мюлкюно ишчилерини атлары да белгили болгандыла. Терк къазакъланы жырларыны бла төпсеулерини ансамблини артисти **Алексей Гордиенкогъа** «КъМР-ни сыйлы артисти» деген сауғаны бере, Юрий Кокос, ансамбль автобуссуз къалгъанын айтып, анга жангы машинадан ачычыланы да бергенди.

Тюбешиуге КъМР-ни Парламентини спикери **Татьяна Егорова**, толтуруучу власть органланы келечилери да къатышхандыла.

ТИКАЛАНЫ ФАТИМА.

ТЮБЕШИУ

«Биз деменгили Россей бла, деменгили къыралыбыз бла алгъа баргъанлай турлукъбуз»

Жангы жылны аллында Правительствоуноу юйюнде КъМР-ни Башчысы **Юрий Кокос** урушну эм урунууноу жигитлери, белгили жамауат къуллукъчула, атлары айтылгъан спортчула бла тюбешигенди. Чакъырылгъанларын араларында: Социалист Урунууноу Жигитлери **Анатолий Ахохов**, **Залийханланы Ми-**

Абдуллах, Олег Жариков, Пётр Иванов, Хутуйланы Светлана, Олег Опрышко, Джабраил Хаупа, Юрий Маиров, Михаил Клевцов, Беслан Мудранов, Аниуар Гедуев, Мурат Карданов, Заур Курмагомедов, Хасанби Таов, Асланбек Хуштов, Виктор Котляров, Феликс Хараев, Хаути Сохроков, Валерий

республиканы экономикасында, жамауат жашуауунда кеп магъаналы жетишимле бла белгиленгенди. Саулукъ сакълауда, билим бериуде, культурада материал-техника базаны мындан ары да кючлендириуде магъаналы атламыла этилгенди. Шахарланы бла эллени сыфатлары жангыртылынады, къоркъуусулукъ жалчытылынады эмда жамауат-политика тохташулукъ туурады. Власть органла бла граждан обществоноу институтларыны араларында байламлыкъ кючленеди.

Ол жетишимлеге мында жыйылгъанларны хар бири кесини уллу энчи юлгюшюн

хаил, Чыгырланы Шамкъыз, Моллаланы Шарафутдин. «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла сауғаланганла: **Мухадин Беров, Зумакулланы Танзиля, Елена Зелинская, Заурби Нахушев, Зумакулланы Борис, Геннадий Губин, Владимир Сохов, Натби Бозиев, Людмила Федченко, Темур Чипов, Варвара Мартиросова, Владимир Вороков, Геляхланы**

Устов, Борис Темирканов, Залим Аталиков, Пшикан Таов, Анатолий Емузов, Барасби Карамурзов, Елена Безрокова, Михаил Тхакумашев, Хутуйланы Любовь, Виктор Попович, Юрий Кетов, Борис Кумыков, Хачим Шогенов, Александр Хашхожев.

Алгъышлау сёзюн айта, республиканы таматасы белгилегенди: «Озгъан жылны эсеплерин чыгъарырга заман жетгенди. 2017 жыл

къошханды. Сиз болушукъ эмтесегиз, тийишли кез къарамларыгъызны билдирмей къойсагъыз, аслам зат та-

мамланмай къаллыкъ эди. Жангы жылда андан кеп этилинирик зат барды. Бизни салгъан борчларыбыз ас-

ламдыла, аланы толтуруугъа энчи эс бурургъа керекбиз. Къыйыныгъыз ючюн Ыспас этеме. Биз деменгили Россей бла, деменгили къыралыбыз бла бирге алгъа баргъанлай турлугъубузгъа ийнанам», - дегенди КъМР-ни Башчысы.

Тюбешиуге КъМР-де баш федерал инспектор **Владимир Канунников**, РФ-ни Къырал Думасыны депутаты **Геккиланы Заур**, КъМР-ни Жамауат палатасыны председатели **Хазретали Бердов**, Урушну, урунууноу, Сауутланган кючлени эмда право низамны сакълаучу органланы ветеранларыны (пенсиячылары) Къабарты-Малкъар Республикада жамауат организациясыны башчысы **Мухамед Шихаб-хов** къатышхандыла.

М. ЯРОСЛАВСКАЯ.

ЖОКЪЛАУ

Сабийлеге тынчлыкъ, жетишимле тежегенди

Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Коков** акъылбалыкъ болмагъанланы «Намыс» республикалы социал-реабилитация арасында болгъанды эмда анда тургъан сабийлени Жангы жыл бла алгъышлагъанды. «Къар Апла сизге кеп алгъыш этген болур, мен да, анга къошулуп, сизге насып, тынчлыкъ бла ыра-хатлыкъ тежейме, жетишимли болуругъузну сюйгеними билдиреме», -дегенди.

КЪМР-ни Башчысы бу учреждениеда ишлегенлеге да ыскас этгенди. «Сиз мында тургъан балачыкълагъа жюрек жылыу-гъузну аймагъаныгъызны билеме. Бир да болмагъанча огурулу эмда магъаналы жумуш тамамлайсыз», -деп чертгенди.

«Намыс» социал-реабилитация арада къыйын болумгъа тюшген сабийле турадыла. Ала-ны араларында 3-жыллыкъла

эмда 18-жыллыкъла да бардыла. Учреждение ачылгъанлы мында 2446 сабий психология, медицина, право жаны бла да тынгылы

болушлукъ алгъандыла. Ала, битеуроссей эмда республикалы конкурслагъа да къатышып, кеп кере хорлагъандыла.

Бююнлюкде арада эллиден аслам сабий кечинеди. Учрежденияны багъуу амаллары бек игидиле, компьютерле бла да ол толу жалчтылыныпды, тынгылы спорт заллары бардыла.

Юрий Коков ёксюзле неда киши къарамай къойгъан сабийле тургъан юйлени дайым да жокълайды. 2016 жылда Республикалы сабий юйно коллективи иппотерапия бардырыгъа онгла къуаргъа себеплик этерин тилеген эди. Аллаи багъуу амал неврология аурулары болгъан сабийлеге бек иги жарайды деп. Жангы жылны аллында Санкт-Петербургда тёрт гитче атчыкъ келтирилип, Сабий юйге берилгендиле. Махкемени тийресинде уа пони-ферма ишленгенди.

М.ПРОСЛАВСКАЯ.
Суратны **ЕВГЕНИЙ КАЮДИН** алгъанды.

СОЗАЙЛАНЫ АХМАТ

Жюрек тилекле

Палах жолу кенг бойгъандан, Аманлапта тенг болгъандан Аллаха сакъласын.

Кюн тийгенде консузлюкден, Эрир жерде койсузлюкден Аллаха сакъласын.

Сабийлеринг абыннгандан, Ачы сёзден къбыннгандан Аллаха сакъласын.

Душманынга таяннгандан, Халкъ аллында уялгъандан Аллаха сакъласын.

Тыпыр ташынг суугъандан, Жюреклени суугъундан Аллаха сакъласын.

Умугунгу унутхандан, Кеси адамнын улутхандан Аллаха сакъласын.

Ана тилинг сынсыгъандан, Жерибизни къара тангдан Аллаха сакъласын.

Мудах эшик ачылгъандан, Теири къылыч ачыгъандан Аллаха сакъласын.

КЪУАНЧЛЫ ХАЛДА

Айырмалы жашланы бла къызланы сыйларын кёргендиле

Тюнене КЪМР-ни Башчысы Юрий Коков тюрлю-тюрлю олимпиадала, спорт эришуледе, конкурслада хорлагъан окуучула бла тюбешгенди. Жангы жылны аллында быллай къуанчлы жыйылыулары бардыры ахшы төре болгъанды дерчады. Бу жол а Правительство юйноне республиканы районларын-дан 102 жаш бла къыз чакъырылгъанды.

Аланы алгъышлай, Юрий Александрович жетишимлери ючюн ыскас этгенди эмда андан ары окуургъа, айныргъа кереклисин айтханды. «Билим жашауда кенг жол ачады. Жаш тёлү уа не заманда да тири, жангычылыкълагъа ачыкъ болгъанды. Сизни акъылгъыз, фахмугъуз, билимгиз республикагъа, къыралгъа да бек керекдиле», -дегенди ол.

Республиканы Башчысы, заман терк тюрленнгенин белги-

къуанчлы программа кёржюз-тюлгенди. Аны кезиуянде уа жылны ичинде республиканы окуучуларыны халкъла аралы, битеуроссей эм регион олимпиадала, конкурслада, эришуледе юч мингден аслам саугъа алгъанлары, Сабийлени бла жаш тёлүю чыгъармачылыкъларыны республикалы двореци эмда «Кюн шахар» академия уа «РФ-ни 100 бек иги билим беруу учреждениясыны» тизмесине киргенлери белгиле болгъанды.

Тюбешиге чакъырылгъанланы араларында школчуланы общественаниядан, немис тилден битеуроссей олимпиадала алчыла, «Кванториада-2017» битеуроссей имуинженер эришуледе хорлагъанла да бар эдиле. Экологияны жылыны чеклеринде уа тюрлю-тюрлю конкурсла, акцияла къуаралгъандыла.

Алагъа бизни окуучула да тири къатышхандыла. Ол санда эки чыгъармачылыкъ иш «Экология билим беруу. Халкъны

алгъа итинеди» деген битеуроссей конкурсла хорлагъан чыгъармаланы жыйымдыгъында басмаланганды.

Республиканы Башчысы бла тюбешиге Терс-Къолдан **Темуккуланы Салих** бла **Нальчикни 9-чу номерли школуну окуучусу Мусуклананы Ахмат** да келген эдиле. Биринчи географиядан бла математикадан битеуроссей олимпиаданы муниципал бёлюнюнде алчы эди. Ахмат а «Умники и умницы» олимпиаданы финалына чыкъгъанды, дагъыда тарыхдан бла общественаниядан **Шимал-Кавказ ачыкъ олимпиаданы лауреаты, малкъар тилде «Ворошиловчу мараучу»** деген интеллектуал оюнда биринчи болгъанды.

Кадетлирибиз а **Шимал-Кавказ федерал округну «Зарница»** аскер-спорт оюнунда алларына кишини да къыймагъандыла. Арт жыллада уа жаш аскерчилени юйретиуге, волонтер ишге артыкъда уллу магъана бериледи. Сёз ючюн, быйыл 1,5 мингден аслам жаш бла къыз «Юнармия» къымылдаугъа киргендиле. Быйыл ала биринчи жетшим да болдургъандыла «Жаш патриот» деген битеуроссей сборлада экинчи жерге чыкъгъандыла.

Нальчикни 29-чу эмда 5-чи номерли школларыны окуучулары **Шенелланы Тенгиз** бла **Къурманланы Каира** уа волонтер иште тириликлерни кёржюзгендиле. Хар замандача, жаш адамларыбыз спортда уллу

жетишимле болдурадыла. Огъары Бахсандан **Жаппуланы Расул** юниорланы араларында боксдан Россейни биринчилигинде экинчи жерге чыкъгъанды.

Окуучула **Даяна Алагирова, Мусуклананы Ахмат** бла **Ангелина Воскобойникова** КЪМР-ни Башчысына ёсюп келген тёлүге эс бурулгъаны ючюн ыразы-чуларынын айтхандыла эмда къайда жашасала да Къабарты-Малкъарны атын бийкеде жюрютюрге сёз бергендиле. Республиканы оюучусуна окуучуларыбызны чыгъармачылыкъ ишлери басмаланган китап-ланы да саугъалагъандыла.

Ол кюн РФ-ни «Зори Кавказа» юлгюлю ансамблини бла шёндюгоу тепсеулени «Арабеск» къуаумуну жаш артистлери, «Голос. Дети» битеуроссей конкурсу финалисти **Дениза Хекилаева** да кеслерини фахмулары бла къуандыргъандыла. Нальчикни 4-чю номерли школуну окуучусу духовой инструментлени сокъгъан жаш артистлени халкъла аралы конкурсунда хорлагъан **Моттайланы Далхат** а, сыбызгъыда «Восток тепсеуно» согулп, къарслагъа тийишли болгъанды.

Тюбешиге КЪМР-ни Парламентини спикерни **Татьяна Егорова**, премьер-министр **Мусуклананы Алий**, аны орунбасары - билим беруу, илму эм жаш тёлүю ишлери жаны бла министр **Нина Емузова** да къатышхандыла.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

леп, жангы технологиялагъа юйренирге чакъыргъанды. «Республиканы, къыралыбызны айнырлары ючюн сиз да жуаппы болгъаныгъызны сезерге керексиз. Аны ючюн а, усталыкны да оюмлап, сагъыш этип сайларгъа тийишлиди. Биз сизге бек ышанабыз», -деп, ол жашланы бла къызланы Жангы жылны байрамы бла алгъышлагъанды.

Бизы бла жыйылгъанлагъа

экология культурасы» деген жыйымдыкъда басмалангандыла. Нальчик шахарны 2-чи номерли лицейини окуучусу **Къулийланы Танзила** «Познание и творчество» битеуроссей конкурсу лауреаты болгъанды. Нальчикни 16-чы номерли мектепни окуучусу **Кючмезланы Фатиматны** уа келир заманда устаз болуп, ол къылайи школда ишлерге сюйгенени юсюнден сочинениясы «Россей

Алгъышлаула

Барыгъызгъа да - мамырлыкъ, монглукъ

Къабарты-Малкъарда жашагъан хурметли инсанла!

Биз сюйген республикабызны къарындашлыкъда жашагъан жамуауын битеу жюрегибизден бу алапат къыш байрам бла алгъышлайбыз! Хар биригизге насыппы жыл тежейбиз, юйорлеригиз саулу кълу, монглу болсунла. Кыралыбызга, республикагъа да мамырлык!

Бизге, комсомолну ветеранларына, келе турган кезиу энчида. Жетип келген жыл ВЛКСМ-ни 100-жыллыгъыды. Белгилесича, ол жаш тёлүю уруунуну, патриотлукъну жорукъларында юйретиуде дунья башында экинчисе болмагъан аллай кючю эм магъаналы организацияды.

Кеп болмагъанлай КЪМР-ни Комсомолну ветеранларыны совети бизни барыбызгъа да сыйлы болган байрамны белгилеу жаны бла ишлеге тири къатышып тебирегенди. Бююнлюкге кеп зат тамаланганды. Алай бек магъаналы жумуш алдады.

Биз комсомолгъа ахшы кёзден къарагъанланы барын да, шёндюголуу жаш тёлүю организацияланы да, битеу къысаруларын бирикдирип, айтхылыкъ юбилейге хазырлану ишлеге андан да тири къатышыргъа чакъырабыз.

Къабарты-Малкъар Республиканы Комсомолну ветеранларыны совети.

ЭСЕПЛЕ

Хар бөлүмдө да сейирлик,
жамауатха жаралуу тюрлениуле

Декабрь – жылны ичинде тамамланган жумушлары эсептерин чыгарууну кезиуюдо. Къабарты-Малкъарга уа 2017 жыл жетишимли болганды дерчады. Анга уа республикада бир неча уллу къурулушну битдирип, хайырларырга берирге къолдан келгени да шагытлык этеди.

Бу жумушлары арасында уа бек мағаналыга Перинатал араны ачылыганы санарга боллукъду. Ол ишле башлаган биринчи сагытлада окъуна ары отузга жууук тиширнуу алгандыла. Анда биринчи тууган кызычыкыга Самира, аны ызындан бу дуняга келген машчыкыга уа Альберт деп атагандыла ата-аналары.

Перинатал ара 5 корпусдан къуралады, аны кенглиги 32 минг квадрат метрден асламды, ичинде уа шендуюго оборудовани салынганды. Битеу да бирге бир жолга анда

анда Бахсан, Черем, Элбрус, Зольск районладан саусузла кеслерине багырарга онг табарыкдыла.

Октябрьде уа быллай салуукъ саклау учреждение Калмыков аты санаторийде да ачылганды, анда да бир жолга 20 саусузга къараллыгы белгиленеди. Ол биринчи ауруганлары келир жыл январь-февральде алып башларыгы белгиленеди. Биогонлюкде уа республикада диализ терапия керек болганла 350-ден асламдыла. Аны бла бирге уа бойреклери къыйнагандылары тизмесинде энтта 600

тыу» федерал программаны чеклеринде 11 элде маданият юйле ишленгендиле. Ала артык уллула тойколдоле – орта эсеп бла 200-300 адам сыйынырча.

Болсада уа учреждениялада фахмулу жашларыбыз бла къызларыбыз чыгармачылык бла къореширге онг табарыкдыла. Алай бла маданият юйле Хушто-Сырда, Кичибалыкыда, Лашкутада, Жанхотияда, башха элдеде да ачылгандыла.

Аладан сора да, «Гитче Шахарлары парклары» деген проект чеклеринде Тырныаузда солуу паркеда жангыртуу жумушла тамамлангандыла. Аны ачылыуанда уа РФ-ни Къырал Думасы аны бардырганла битеу къарулары салгандылары къоронгенин чертген эди.

Партияны «Городская среда» деген проект чеклеринде уа Нальчикде Къулыланы Къайсыны эсертмеси тиересинде майдан айбатландырылганды. Бу жумушла закий позитивизи юбилейни аллында тамамлангандыла. Алайда ариу фронтан да къуралганды. Аны кенглиги 12 метрди, ол тюрсонлю чыракъла бла жарылыады. Биогонлюкде уа бу жер Къулыл Къайсыны назмуларын сойгенле солуган жерге бурулганды дерчады.

Жангы предприятияла да ишле башлагандыла быйыл. Аладан бек сейирлиге уа Жанхотияда Къабарты-Малкъарда, Кавказда да ийнеклени сауанда робот хайырланылган биринчи ферманы санарга боллукъду. Ол «DeLaval» фирманы бөлөмюдо, кеси да сентябрьде ишле башлаганды. Ары биогонлюкде Австриядан 130 къумалы ийнек келтирилгенди.

Предприятияны консультанты Рифат Садикуну айтахына кере, ийнекле кеслери къачан сийселе, роботну къатына келип, сауладыла. Бу ишге адамла ахырдан къатышмайдыла. Малаура са неча сюту жарасуз болганы ачыкъланса, автомат аны тинтип, башха сют бла къатышдырмайды. Кюннге уа орта эсеп бла 2 тонна продукция алынады.

Энтта бир мағаналы иш а Тырныаузда болганды: анда ноябрьни ахыр кюнлеринде жангы автовокзал ачылып, андан Нальчикге биринчи маршрут такси кетген эди. Аны уа Элбрус рай-

Бахсан шосседе жол ачылган кезиу.

Нальчикде Перинатал ара.

онда жашаганла, туристле да ашыгып сакълагандыла десек, жангылык тойюлюбюз. Нальчике неча Элбрусну тиересине барганлага автобусну жауун, къар тюбюнде ачык жерде сакъларга тоше эди, энди уа адамлага ариу халла къуралгандыла.

Проект къырал-энчи иели партнёрлук амал бла ишленгенди. Анга предприниматель Темуккуланы Хашим уллу къошумчулук этгенди. Вокзалдан а кюн сайын маршрут такселе Нальчикге, Прохладныйге, Бахсанга, Горячеводкага, Терс-Къолга да барлыкдыла.

Мекам эки къатлыды, ичинде ашхана, аптека, аны бла баланы отуу, адамла автобусну сакълаганда солурча эки уллу зал, медицина кабинет да бардыла. Бир кюннге орта эсеп бла эки мингге жууук адамны жумушларын толтурурга онгла къуралгандыла.

Быйыл республиканы жолларына да уллу эс бурулганды. Бу жумушлары арасында уа бек мағаналыга Мальбахов аты орамда осал халга жетген кёпюр кетерилип, аны орунуна кенг, шендуюго излемге келишген жол ишленгенин санарга боллукъду. Къурулуш барган кезиуде шахарчылага, аны къонакларына да пробкалада бир кесек къыйналырга тошген эсе да, биогонлюкде уа орамны бу кесеге Нальчикни ариу жасаганды десек, бизни бла даулашырыкыла болмазла. Аны узунлугу 750 метрди.

Дагыда бу иш чеклеринде Нальчикде Толстой бла Каложный орамла бирге къошулуп, алайда барган темир жол кетерилгени да уллу ишди. Бизге УГИБДД-ны башчысы Юрий Бегидов айтахыча, бу иш шахарда пробкалары азайтырга онг бергенди.

Эселерибизни ахырында уа энтта бир мағаналы ишни сагынырга сюебиз. Быйыл малкъар халкыны автономиясы къайтарылганды 60 жыл толганды. Бу тарых мағаналы датаны белгилену чеклеринде Нальчикни солуу паркында ара аллеядан бири (Балкарский эмда Шогенцуков орамла бирге къошулган жерде) Малкъар халкыны автономиясы къайтарылганды 60-жыллыкны аты аталганды эмда алайда эсертме да салынганды.

Жылны ахырында уа энтта бир жангылык белгили болганды: «Сабий чыгармачылыкны «Кюн шахар» академиясыны» бөлөмлери республиканы битеу районларында да ишленрикдиле. Бу кюннде уа аны Терек шахарда филиалы ишле башлаганды. Анда селеше, КъМР-ни Башчысы Юрий Коков келир жыл районладан биринде быллай ара ишлени башларыбын, жууук кезиуде уа аллай жерле битеу районда да къураллыкларынын билдирген эди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Алгышпаула

Брахатлыкъ,
сабырлыкъ къочленсинле

Багалы жамауатым, келе турган жылыбыз огурулу болсун! Барыбызга да насып, сауукъ берсин. Мындан арысында миллетибиз къыйлыкъ сынамамын. Ёсюу келген тёллюбюз хар заманда да халкыбызны атын иги бла айтдырсын. Битеу да дуняга Алла тынчылык, сабырлыкъ берсин.

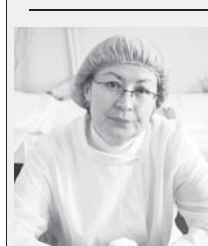
Гузеланы Жамал,
КъМР-ни илмуусуну сыйлы къуллукъусу.

Огъур бла келсин

Келе турган Жангы жылыбыз хар юйге да огурулу аяк бла кирсин! Республикабыз ёмюрледе жашасын, жашоонле! Тууган тёллюбюз сауукълу, билимли болуп ёссюн. Жер башындан мамырлыкъ бир заманда да къурумасын.

Башйланлы
Светлана,
филология
илмуланы доктору.

Ниетибиз
таза болсун

Хар ким да Жангы жылдан бир игилик, ахшылык сакълайды. Мен а миллетибиз сауукълу болса сюебе. Андан сора да, жорегим жаратханын, манга ахшы ниет тутханланы барысына да сау-эсен, насыплы, монг жашарларын тилейме.

Барыбызны да бир бирбизге ниетибиз таза болсун. Жюреги ачык адам тегерегиндегили сюе билгенича, аланы насыплы да этеди. Алайды да, къууанч бла келсин Жангы жылыбыз!

Геккиланы Жаннет,
Бий катогориялы врач,
анестезиолог-реаниматолог.

Тырныаузда жангы вокзал.

Терекде «Кюн шахарны» ачылууу.

130 тиширнууга жер барды. Декабрьни ахырында КъМР-ни Башчысы Юрий Коков республиканы инсанларына тююнлюк эфирде сооруларына жууаула бергенинде, араны баш врачы Гайылыны Алёна тол болмаган айны ичинде анда 300 бала тууганын билдирген эди.

Сауукъ саклауно юсюнден айтханда, башха мағаналы жумушну да сагынырга тийишлиди: республикада бойреклери ауруганлага сауукъларына багырарга амалла къураладыла. Сёз ючюн, декабрьде Бахсан шахарда диализ ара ачылганды. Бу учреждениеда 20 адамга жер барды,

адам турадыла.

Келир жыл а Нальчикни шахар клиникалы больницасында да нефрология ара ачыллыкды (20 жер). 2018 жылны ахырына дери уа дагыда амбулаториялы диализни арасы къураллыкды, анда уа 40 адамга жер боллукъду. Битеу бу жумушла уа саусуларыбызга качество болушлык берирге къоярыкдыла.

Быйыл республиканы культуурасына да мағаналы жыл болганды дерчады. «Единая Россия» политика партианы «Жержерли маданият юй» программасыны эмда «РФ-де эллени ышангылы айны-

лады. Анга ремонт этилмегенли иги кесек заман бола эди. Биогонлюкде уа мекам танымазна омакъланганды. Аны къабыргаларында жомакъладан жигитлени суратлары ишленгендиле, ала сабиллени келлерин алырга ахшы себеплик этедиле.

Анала мында хар не да адамны кёзо къууанырча этилгенин чертедиле.

Жангыртуу жумушлары бардырырга асламысында «Майское ХПП» организация болушханды. Аны таматасына КъМР-ни Жамауат палатасыны келектики Юрий Колесников а-ата-анала ыразылыкъларын билдиредиле.

Сабий поликлиника Май районда гитчелени сауукъларына бакъганы бла къалмай, профилактиканы да кеси бардырады.

Учрежденияны баш врачыны къуллугун толтурган Татьяна Аникушина билдиргенича, мында диагностика болушлукъ бергенлеринден тышында, профилактика, диспансеризация, сабийни юйретиу жаны бла ишле да тамам этиледиле.

Май районну администрациясыны пресс-службасы.

ТАПЛАНДЫРУУ

Ата-анала ыразылыкъларын букъдурмайдыла

Белгилисича, багыу иш жетишимли бардырылыр ючюн, билимли кадрладан, дарманладан сора да, врачча ышаныулукъ болурга, стационарда да саусузлага иги болум къуралырга керекди. Ол затланы эсге ала, кеп болмай Майский шахарда сабий поликлиника жангырылганды.

Учреждение кеп фатарлы юйно биринчи этаждына орна-

МАДАНИЯТ

Тин байлыгыбызны ёсююню ачык шагъатлыгы

Жангы жыл жангы умутланы, жангы башламчылыкъланы заманыды. Озгъан жолуна кырап, этген ишлеринги сюзесе, иги ишле этгенинге кыуанаса, кезиону саклап тургъанларына ашыгъаса. Республикада маданият жаны бла тамамланган жумушла биз искусствону не тюрлюсюнде да дуниядан артка кыалмай баргъаныбызны шагъатыдыла. «Заман» газетде аланы асламысыны юсперинден айттыгъанды. Бююн, артка кырап, аланы эсибизге тюшюрейик.

Кетип турган жыл Кыайсыннга аталгъаны, ол туугъанлы 100-жыл толгъаны бла байламлы болгъанды. Уллу поэтни намысына Москвада, Кыабарты-Малкърарны эплеринде, шахарларында, андан тышында да кыуанчлы жыйылыла, конференцияла, кермючле, «тёгерек столла», «Кыайсынны назмуларын окъуу» эришуле этгендиле, сахнада поэтни ёмюр жолуна аталгъан пьесала салынгандыла.

Андан сора да, Нальчикде, туугъан эли Кенделенде да малкър жазычу Залиханланы Жанакъайыт туугъанлы 100 жыл болгъанына аталган ингирле кыуалгъандыла. «Заман» газетде дагыда юбилейлери бла байламлы Шахмырзаланы Саидни, Мактыланы Сафарны, Шауаланы Хасанны бла Миналданы, кыабартылы поэт Фаусат Балкърарны, башхаланы да эсгерген материалла басмалангандыла.

Кыулииланы Кыайсын, Алий Шогенцов атлы Малкър эм Кыабарты кырал драма театрла ишлеп башлагъанлы да

«Шамай кыала» спектакльден.

80 жыл толгъанды быйыл. Ол себепден алагъа да бурулгъанды эс. Бизни труппа «Философияны доктору», «Киеулук», «Тау артында тал жылйды» деген эм башха пьесаланы сахнада салгъанды. «Шамай кыала» сабий жомакъны премьерасын кергюзтгенди, Кырымда гастрольлада болгъанды, Уфада «Туугъанлыкъ» фестивалгъа кыатышханды.

Китап чыгарууда да эслерча, кыуанырча затла болгъандыла. Кыулииланы Кыайсынны бир ненча китабы, Зумакъулланы Танзиланы ючтолук сайламаларны ючюнчюсю басмалангандыла. Османланы Хыйсан «Балкърарны сквозь века», Чочайланы тукъум китаплары, Жансуйланы Владимирни

«Дарман хансла», Кыулииланы Элизатны «Былое как сегодня», Кыулииланы Эларны «Надо жить», Текуланы Жамалны «Ексюз», Атабийланы Магометни «Халк жашагъан жерде», Мызыланы Хажимусаны «Тарыкыгъан гонякхды», Джамалдин Коковну бла Шахмырзаланы Саидни «Малкър топонимика словары», Котлярвланы «Кабардино-Балкария: 100 чудес» деген китаплары эм башхала бизни адабиятыбызгъа эслерча кышумчулук этгендиле.

Суратлау искусстволаны А.Таченко атлы музейинде «Искусстволаны кечеси», «Музейлени кечеси» деген төреге айланган акцияла баргъандыла, сурат ишлеуден Сабий школну окъучуларыны, Мухадин Кишевни, Руслан Мазлоевни, Бакувланы Владимирни, Акъкызыланы Якубну, Газаланы Юзейирни, «Осень-2017», «Балкария. Образ

эпохи. XX-XXI век», «Революция 1917 года. События и люди», «Снять лучше, удивить остальных!», Халк усталыкъланы, «Арт-экспресс. Дорогами Кавказа», «Была война, была победа...» деген эм башха кермючле кыуалгъандыла.

Дагыда «Вдохновение» деген аты бла сурат ишлерге юйретген усталаны бригадилери ачылгъанды. Миллет музейде уа «Кыабарты-Малкър», «Насыплы ана», «Эрттегили Нальчик», проектле, скульптор Михаил Тхакумашевни кермючю эм башха огурулу ишле кыуалгъандыла.

Музыка дуниясын алып кыарагъанда, Нальчикде Симфония музыканы Россейни халк артисти, белгили жерлешибиз Юрий Темирканов атлы фестивалы, Музыка театры «Тимн восходящему солнцу», «Лебединое озеро» деген билетле бла гастрольлары, жыр эм хор коллективлени конкурслары, Мурат Кабардоков киногъа музыка жазууда аталгъан ингири, жырлагъан пенсиячыланы эришулери баргъандыла, Саратовда окъугъан жаш музыкант Малкъондуланы Ахматны да кергенбиз сахнада.

Мальбахов атлы кырал миллет библиотека да юбилярла бла, башха жазычула бла да кеп тюбешуле кыуалгъанды. Анда «Китапны кечеси» деген эм анга ушагъан акцияла, эсгеруи ингирле баргъандыла.

«Вертикаль» атлы адабият салонда жазычула, поэтле бла, ол санда Про-

хладна эм Май районланы келечилери бла, Зумакъулланы Танзила, Мокъаланы Владимир, Мусукаланы Сакинат бла тюбешуле болгъандыла. Георгий Яропольскини, Евгений Евтушенкону, Кыайсынны, Керимни эсгеруи ингирлери баргъандыла.

Дагыда бизни республикада озуп баргъан жылда «Эки кыанат» атлы сурат эм видео кермюч, «FEST-хиты» деген халкъла аралы кинону ыйыгы, «Южная сцена» атлы театр фестиваль, «Кинону кечеси» акция, «Сени ариулугъуну» деген сурат кермюч, «Сабий китапны ыйыгы», жаш жырчыланы «Звонкие голоса России» деген эришулери да кыуалгъандыла, Нальчикни Арбатында уа А. Пушкиннге, М. Лермонтовха эм башха уллу поэтлеге аталган окъуула баргъандыла.

Кино искусствону алгъанда уа, Александр Сокуровну мастерскоюнда окъугъан жаш режиссерлары киноларына кыараргъа, аланы дуниягъа кыарамларын билдирге, ишлерине багъа бердирге онг чыкыгъанды. Аланы клублары да ачылгъанды. «Балкария» бла «Кабардинка» төпсеу ансамбльле кеслерини усталыкъларын республикадан, кыралдан да тышында кергюзтгендиле.

Малкър халкъны кыуандыргъан ишледен бири – бизни драмтеатрыбызны таматасы Жангуразланы Мажит, келишим этип, онбир таула сабий Москвада Щукин атлы институтха окъурга киргендиле.

Алайды да, 2017 жылда Кыабарты-Малкърда культура жаны бла эсде кыалырча кеп жумуш этилгенди. Ол а, сёзюсю, бизни тин байлыгыбызны кюнде-кюнге ёсе баргъаныны шагъатыды. Айтханыбызча, бизни газет да ол огурулу ишледен бир жанында кыалмагъаны кыуандырады.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Соруду

Сиз бу жарык байрамгъа кыалай тюбечюсюз?

Адамла келе тургъан жылда кеп ахшылыкъла боллугъуна, этген мурадлары толлукъларына да ышанадыла. Хар юйор, хар адам ол байрам бла ахшы умутларын байлайды. Ол жарык, кыуанчлы кюлени ким кыалай оздургъанын бир кыауум окъуучубуздан соруп билдирге излегенбиз.

БАЧИЛАНЫ Мариям, поэтесса, жырла жазычу:

- Туугъан кюном 1 январгъа тюшгени себепли, ариу жасалган тепсини төгергине жыйылып, эки байрамны да белгилерикбиз. Келе тургъан жыл ырыскылы, берекетли болурун тежейбиз. Бегирек эсимде кыалган Жангы жыл а биринчи туудукъчугум туугъанда болганды. Юч кыз узакъда жашагъанлыкъга, юйорлери бла келген эдиле. Сабийлеринги барысына да кыуанчларын керюу керти насипди.

АХМЕТЛАНЫ Артур, КыМКЪУ-ну «Эм иги студенти» атны журюттен жаш:

- Хар заманда да Жангы жылгъа жоралап нёгерлерим жыйылыла, тюбешуле да кыуалдыла. Алай мени оюмуна керё, ол юйор бла байламлы байрамды. Аны себеплиманга атамнам, кыарындашларым, эгечлерим бла тюрлю-тюрлю татылу ашарыкълары бла жасалган тепсини төгергине жыйылып, бир бирибизге насып, монглукъ тежегенибиз эм иги керюнеди.

МЫЗЫЛАНЫ Аубекир, Кыулииланы Кыайсын атлы Малкър кырал драма театры актёрю:

- Башхалача, биз да бу байрамны юйюбюзде ариу стол жасап белгилейбиз. Ишим ючюн хар заманда Жангы жылгъа юйорюм бла тюберге онгум болмагъанды. Быйыл а жууукъларым бла бирге белгилерге умутлула. Бирге олтуруп, бир бирибизге да алгышла айтхандан сора шахарыбызда бардырылган жыйылыулагъа кыатышгъа сюме.

ГУЗЕЛАНЫ Зурият, экономист:

- Жангы жыл - сейрлик байрамды. Анга тюбей, жашоунда алыкъа керюмген, иги тюрленуле боллугъуна ийнанаса, алгъа ышанып кыарайса. Аллыбыздагы кезиуде уа кыралыбызны жашоуу тынч, адамла да бир бирни ангылап, башыбызда чууакъ кек болуп турлугъуна ышанам.

Жангы жылны уа юйорюм бла белгилерге сюме. Андан сора экинчи, ючюнчю кюн а нёгерлерим бла тюбеп, ала бла да белгилерге умутлула. Хар жангы жылыбызны хатасыз, бир бирге жарык болуп белгилей турурга амалыбыз болсун.

АТМЫРЗАЛАНЫ Аминат, Кыарачай-Малкър жаш төбесий аныууна себеплик этген «Эльбрусид» фонду ишчиси:

-Хар юйорню да Жангы жыл бла байламлы төрелери барды. Бизни да алайды. Байрамны аллында ариу хант кыанга жасап, атам, анам, эгешчигим да, бирге олтуруп, бир бирибизге озгъан жыл не бла эсибизде кыалгъанын айтабыз. Кыаллай ариу, кыуанчлы кюлери болгъанын эсибизге тюшюрбиз. Белгилерим, алай төре юйорню бютюнда бирикдиреди, бир бири ангаларгъа, сюерге, таянчаклыкъ этерге да болушады.

ЖАППУЛАНЫ Юсуф, Кавказны халкъларыны жаш төлюсюню ишлери жаны бла россейли конгресси сопредседатели:

-Окъууум, ишим бла байламлы талай заманны Москвада жашайма, хар Жангы жылгъа келип турурга амалым болмаучуду. Алай аны юйорюм бла белгилерге бек сюме. Кече онеки болгъандан сора, алгышла айтып, салютлагъа кырап, аппана, ынмама кыонакыгъа бара эдик. Бир бирни алгышлай, кыоншулагъа, жууукълагъа тюбегенибиз.

Келе тургъан 2018 жыл бла окъуучуланы да таза жюрекден алгышлайма. Ахшы умутлары толуп, юйорлеринден кыуана, саукулукъ болуп, берекетли жашасынла.

КУМЪУЛАНЫ Зульфия, ТЕМУККУЛАНЫ Амина хазырлагъандыла.

Конкурс

Докладына - бийик багъа

Кеп болмай Королёв шахарда лётчик-космонавт А.А. Серебровну хурметине аталган битеуроссей конкурс бардырылгъанды. Анга «Кюн шахаргъа» журюген хунерли жашчыкълар бла кызычыкълар да кыатышхандыла, ол санда Чегем шахарны 3-чю номерли школуну окъуучусу Эттеланы Фатима да.

Ол бююнлюкде 8-чи классха барарды, алай окъуучуланы илму-техника чыгъармачылыкъ арасына уа беш жылындан бери журюйдю. Бююнлюкде ала «Кюн шахарда» юйренедиле. Аны илму таматасы «Союз» битеуроссей жаш төлю аэрокосмос обществону КыМР-де бёлюмюню башчысы Татьяна Науянисди.

Башында сагъынылган эришуиге уа кызычык белгили алим Энейланы Тимурну юсондон доклады бла кыатышханды. Журю анга бийик багъа берип, ючюнчю жерге тийишли кергенди.

Бу конледе ары барып келген сабийлени «Кюн шахар-

да» сауыгала болгъанды. Биз да Фатиманы Жангы жылгъа быйлай жетишимди атлагъаны бла алгышлай, мындан ары халкъыны атын иги бла айтдырырына ийнанабиз.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

СПОРТ

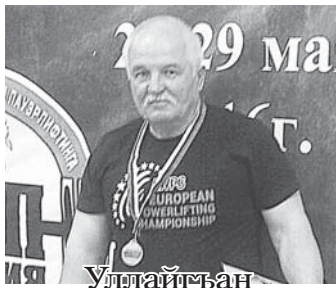
Абадан, жаш гёжефлерибиз да махтаулуудула

2017 жыл спорт хорламга бай болганды. Хунерли, кыярулу гёжефлерибиз, кыатышхан эришулеринде майдалла кыта, кыараучуларын кыуандыргандыла, ёхтемлендиргендиле. Бу материалда биз аланы талайыны юсюнден кыайтарып билдирирге сюе эдик.

Эверестге чыгыу

Быйылны эсде кыалырча жангылыкларындан бири альпинист, кыутхарыучу, Россияни альпинизмден федерациясыны тамата тренери Аккайлы Азнаур Эверестге чыккыны болганды. Ол ёрлеуюн Малкыар халккыны кыыраллыгы кыайтарылганды 60 жыл толганы бла байламлы этгенди. Джомолунгманы башында бек ариу эди, биз ары танг ата жетген эдик да, эрттен сагытлада табийгат тамаша эди. Тау бек уллуду, чеги-кыйыры жок, ол деменгиликни кыатында кесинги бир гитчечик сунаса, деген эди альпинист, жолочулугуну юсюнден айта.

Ултайман рекордсмен

Спорт адамга кыяруу бергенин, чыныккыдырганын, ёмюрюн узак этгенин 68-жыллык гёжеф Малкыарлы Ахматын сынамда кёребиз. Пауэрлифтингден жараулары ол 60-61 жылында этип башлаганды, жаш заманында жеңил атлетика бла

кюрешгенди. Тренери чакырып биринчи кере кыатышхан эришуеде Ахмат, 120 килограммны алып, Россияни бу жыл сандагы гёжефлерины рекордларын төрт кере жангыртханды.

Ол 2015 жылда ёттен подполковник М. Дзахмишевни хурметине жораланган төрели турнир эди. Ызы бла Малкыар улу 2016 жылда Ставрополь шахарда Россияни кубогунда 130 килограммны кётюргенди. Бу кёрюмдосу бла ол дуняны рекордун озганды. Жарау этгенде эм кёп кётюргени уа 147 килограммга жетгенди.

Майдаланы кёпюгю

Дзюдочу Гуппойланы Алина спорт бла кюрешип башлаганы бери кыуандырады. Быйыл да ол талай майдал кыатханды.

Алай бла КъЧР-де Черкесск шахарда, Атабийланы Арасулну хурметине жораланган турнирде «кюмюшню» алганды. Грозныйни «Олимпийск» спорткомплексинде дзюдодан СКФО-ну биринчилигинде, битеу сөрмешлерин болжалдан алгъа хорлам бла бошап, алтын майдал кюллу болганды. Дондагы Ростовда «Динамо» спорт обществону чемпионатында - ючюнчю, Ставрополь шахарда СКФО-ну чемпионатында да экинчи болганды. Бу конледе уа самбодан СКФО-ну биринчилигинде «алтыны» алганды. Аны тренерле Олег Саралыпов бла Мухамед Боготов юйретедиле.

Кыайда да онглулуклары баямды

«Хасания», «Кыашхатау» бла «Огъары Малкыар» клубадан гёжефлерибиз да хорламлы спортчуларыбызны санындадыла. Ала быйыл Орёл шахарда 2001-2008 жыллада тууган спортчулары араларында Совет Союзну Жигити маршал И.Х. Баграмянны хурметине жораланган эришуеде, Ата журтну кыоруулачуно конюне аталган республикалы, Кыарачай-Черкесде кыарындашла Мурезланы эм Олимпиаданы чемпиону Мурад Умахановну саугаларына бардырылган эм талай башха эришулеге

кыатышхандыла.

Алада алтын, кюмюш эм доммак майдаланы Сарбашланы Халид бла Таулан, Уяналаны Альберт, Гергюкъланы Саид, Кыарчаланы Азрет, Гузойланы Алим бла Алан, Башийланы Амир, Атабийланы Расул, Мецелланы Ибрагим, Чабдарланы Расул, Гадийланы Азамат эм башхала кыатхандыла. Аланы тренерле Ахматланы Солтан, Ажоланы Юсюп, Исмайыл, Азамат, Ибрагим, Мисирланы Элдар бла Илияс, Кыарчаланы Рашит юйретедиле.

Дзюдочуну «алтыны»

Россияни жыйымдык командасыны санында эришген кюллу жашыбыз Занкишиланы Казбек (100 кг.) талай даражалы турнирде атын айтдырганды. Ол Грузияны Тбилиси шахарында дзюдодан халкыла аралы даражалы турнирде, Нидерландыни Гаага шахарыны "Sportcampus Zuiderpark" спорткомплексинде бардырылган Гран-приде тутушханды.

Бу эришулеге кёп кыаралдан эм кюллу спортчула кыатышхан эдиле. Аланы экинде да Казбек алтын майдалла кюллу болганды, аны чабыуулары тыялганла чыкмагандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия хазыраганды.

ТЫРМАШЫУ

Тирилиги бла бары тыйгычланы хорлаганды

Зольск районну сабийлеге кыошак билим берген арасыны педагогу Узеланы Биясланкыны кызы Лейля энди ахшы төреге айланган, «Сердце отдаю детям!» деген конкурсну быйыл республика даражалы кесегинде - ючюнчю, муниципал бёлюмюнде уа биринчи жерге тийишли болганды. Толу юйдегини - юч жашны бла бир кызыны - аналары окутууда ишлегени уа алай кёп заман озмаганын эсге алсак - бир жыл - аны профессионал хазырыгына хурмет этеригин келеди.

Узеланы кызылары кеси Хабазны орта школун жетишили бошаганындан сора Пятигорскда юс кийим тигерге эм бичерге юйретген техникумда билим алганды. Усталыгына кёре кёп ишлемеген эсе да, ахшы специалист болганы ююн Болгарияда «Солнечный берег» курортта солурча пүткёк бла да саугаланган эди.

Баям, адамны хунери болса, ол, эртте-кеч демей, жашауда кесини жолун ыздайды. Белгиледи таулу тишируулары кылдан

чемерликлери, кимден да ариу эшиу эшгенлери. Ма ол шарт Лейляны кыадарына да торлениуле кийиргенди.

Аны төрт сабийи да школну тауусханларындан сора, алагы андан ары билим алдырып акыл бла, барысы да Саратов областыны Новоузенск шахарына кёчюп, анда бир нёнча жылны жашагандыла. Хар ким бирер жерге кетип, ана юйде кеси кыала, артта уа бош тургандан эсе водителге окыюм деп акыл этеди. Кёп да бармай алай удостоверение кыоллу болады. Бююнлюкде юнору саугалаган машинаны ким да юлюгю алырча, алай тап кюрютеди.

Аны бла чекленмей, тишируу сабийледен кичиси окууну тауусхунчу кеси да билим алапгынын тергеп, сагынылган шахарны агротехнология техникумуна киреди. Бир жол а анда устас кыолугуз бла бир зат этип келигиз деп, алай юй иш береди. Анга уа ол кыйын болмаганды.

Кичиге, абаданга да жарарык чындайла эшип келтиредиле. Аланы

уа шахарны конюн белгилеу бла байламлы кыурапган уллу көрмочге да элтедиле. Андан сора да, таулу чындайла конкурса да хорлайдыла.

Сагынылган көрмочде Новоузенскни Сабийлени хунерликлерин айнытхан арасыны келечилери аланы көрюп, Лейляны кеслерине ишлерге чакырадыла. Алай бла башланганды аны кыошак билим бериуге жолу. Анда кружокну да бардыра, окууун энчи жарашдырылган формага тийишлиликде таууса-

ды. Интернетни болушлугу бла инжилени хайырланып да кёп зат этерге тыюнеди. Алай бла кичилени эки кружокда юйретип тебирейди. Анда аслам кере грамотала, диплома, премияла бла да саугаланганды.

Огъарыда белгилегенибизча, республикага кыайтып, мында кыошак билим бериуге юлюшюн кыошханлы уа бир жыл толганды. Ол аны эрттен бери жюреги кюсеп турган жолу болганын ангылаган тишируу, билимин ёсдюрюп, педагог диплом да алганды.

Айхай да, тауулада эше билмеген хазна жокюду. Хабазда, Кичибалыкыда сабийчилени уа ол инжилени эм тузлу тылыны хайырланып, омак затла этерге юйретеди. «Солу кюле болмасала, кыалай иги эди. Биз кыуруда бу кружокка жюрюп турурга сюебиз», - деген окуучула, аланы ыспас этген ата-аналары Лейля Бияслановнаны ишлерге, жангы амаланы излерге бютюн кёллендиредиле.

Ёз юйорюн алып айтсак,

бююнлюкде токъсан жылына жууккълаша турган атасы - ёхтемлиги. Элни угъай, районну амакытал, туудукчулары да аны жашауун бютюн жарык этедиле. Сабийле уа барысы да экинчи бийик билим алып, жашаа аскер кыулуклададыла. Кыыз а Москвада Скрябин атлы академияда окууун бардырады.

Бююнлюкде кыайсы бирибиз да: «Иш жокюду, билимден да хайыр чыкмайды», - дерге ёчбюз. Алай а, юйорюн ёсдюрюп, окутуп, аланы аягы юслерине салганындан сора, кеси да билим алып, анга кере жумуш да табып, жетишили да болган ариу, сюйдюмлю тиширууну кёре, ёзюн мёхелликке хорламган адамга не заманда да насыплы болурга, жашауга сююнюрге, жюреги излеген жолну табарга онг барлыгына ийнаныргынг келеди.

МОКЪАЛАНЫ Зухура. Суратны ХОЛАЛАНЫ Марзият алганды.

ОЮМ

Халкыбызны таурухларында итни сыфаты кълаллай магъананы тутханды

Таулу халкыны – къарачайлылары бла малкърарлылары тюрк тилли ата-бабалары (гунна, аварлыла, булгарлыла, огузла, хазарлыла, печенегле эмда кълпчакъ-половчула, бурунгу заманда алай-маньчжур дуниядан жаратылгъанла) кеслерини эволюция жолларында кыйын тарых сынауладан өтгендиле. Ол аланы тин маданиятларында ызын кыйгъанды.

Мажосо динни келечилерини итте неда берюге табынуларыны юсюнден айтханда, аны бир маданият болумнуча ангыларгъа боллукъду. Жерлеринден ары - бери кечмей жашагъан индо-санскрит цивилизациядан чыккынды жаныуарлары атлары бла байламлы битеу дуниягъа жайылган орузлама. Тюрк кечгюнчо халкъланы төрели культуруларындача болмагъанлай, итте табыну алада буддистден да алгъаракъ жерин талханды.

Таурухха кере, Чингисхан боз-кълан берюден тургъанды. Ол анга кесини сюто бла кишилик, батырлыкъ, өтгюрлюк, жауларына къатылыкъ бла жазыксынмаулыкъ дегенча ышанланы бергенди. «Кёроглы» белгилли тюрк эпосу баш жигити да, эсгертемеде айтылгъанга кере, боз-кълан тиши берюден жаратылады. Ол Кёроглы къагъанакны сюто бла жашырын багып, анга кишилик, ишни болушун алгъадан кёроп билиу, къркыуусулукъ эмда жауларыны акълларынын билип къркюу дегенча ажайыплы ышанланы өтдюргенди.

Къарачай-малкър нарт эпосун баш жигитлеринден бири Ёрюзбек, эпика жырлагъа бла проза таурухлагъа кере, кекден тышген учхан жулдуздан чыккынында, агъачда чабып баргъан берюню тутуп, аны сютон эмгенди. Бизни деу эпосузда итни сыфаты магъаналы жерни алады. Кесини таурухларында халкъ анга бир къауум жоралауларын атагъанды.

Бир хол бур эмеген уллу кюрю болгъан кийиз къамичиси бла Ёрюзбекни ит этип кърояды. Ол а, жаныуарны сыфатына киргенликге, акъланы тас этмейди, адам тилни ангыллайды эмда болушлукъ излейди. Аны ажайып Сатанай кутхарады, алгыннгы сыфатына къларады.

«Айдаболланы Сарыбий бла Къарабий» деген бурунгу тарых-деу жырда Сарыаяк уучу итни акъланы эм адам ышанлары барды. Чыгарма бу сюжет-хапарлау ызлагъа кере барды: Айдаболланы бийлерини Уштулу жайлыкъланы тийресинде кършларына билмей тургъанлай сванлыла жетедиле, ол къауумну ниетлер да таза болмагъандыла. Акъсакъл кърючу уа, алагъа жарыкъ тоуп, журметлерине кърт текени сояды.

Сора сыбызгъысын согъуп, жетген палахны юсюнден итне белги береди. Сарыаяк, хар затны ангылап, Уллу Малкъргъа тебирейди. Ары жетип, тауруху жаныуар улуп башлайды, тегерекни уятады. Ол поэтика тизгинде итте табынуу туура эсленеди.

Уучу Бийнегерни юсюнден мифге ушатылгъан халкъ жырда кийик эм агъач жаныуарлары теирисини кызы Фалтима, акъ маралны сыфатына бурулуп, жигитни артха тошерге онг болмагъан кыя тиклеге алдап элтеди. Алай бла батыргъа, жанын аймагъанлай, бийикден энишге секирирге тошеди.

Уучу ити Бойнакъ да бир ненча кюнню ичинде, андан айырылмагъанлай, битеу кыйыныкъланы кётюргенлей турады. Оюмланы бирине кере, Бийнегер тюрюлюк, бийик къаандан секиргенде, ол да аны ызыдан атылып ажымлы жоулгъаныны юсюнден таурух да болгъанды.

Иесини кертичи шүеху, итни, сыфаты халкъ лирикада да махталады. Чегем тарындан батыр Аккайланы Аппаны тиши берю бла тенглик журюргеннини юсюнден хапар барды. Ала бир бирлерини тиллерин ангылап болгъандыла. Ол берюню жашуа нёгерни болуп тургъан эркек жыртыкны Аппа өлтюргенди. Аны бла байламлы биринчисини сарнау жилау болгъанды, ол Тёпеланы Алимни жазыуларында тубейди.

Жан берген шүехуна термиллип, анга тынгыламагъанлай, адамгъа асыры бек ийнанганына гурушхалыкъдан къралады аны монологу. Тиши берюню жилау магъанасына, композиция эм поэтика стилистика къррамына кере, ажымлы жоулгъан адамгъа этилген төрели сарнау-сарынны эм иги юлгюлерин эсибизге келтиредди.

Быллай керти жашауда болгъан ишни да эсгерге кетерге тийишлиди. Чегем районну таулада орналган колхозларыны бирини сюрючюсю

Къалабекланы Исмайыл 1944 жылда ёз жеринден кечюрюргенинде, Зольскийни жайлыкъларында гитче кюрюкюрюкю бла айырылмамай кыйылгъанды, сытылгъанды, ол да аны ызындан кърарыу болгъан кьадар тохтамай чапханы эр кишини журегин бютон инжилтгенди.

Бир ненча заман озгъандан сора, 1958 жылда, таулула ата журтларына кълайтханда, ол бир къауум адам бла Каменномостха келгенди. Ала анда КъМАССР-ни башчыларыны оюулары бла малкър элдеде тууарлары эм ууакъ малланы санын кёбейтирча аланы сатып алгъандыла. Билмей тургъанлай Исмайылгъа бир кърт ит жууукълашып, улуп тебирейди, ызы бла арт аякъларына туруп, ал аякъларын эр кишини инбашларына салады, кёзлеринден а жиламукъла төголе.

Алайда болгъанланы айтханларына кере, адамла алгъа жукъ ангыламагъанлай сюелгендиле. Къалабек улуп арта сөзгенди бу ит ол онтерт жыл мындан алгъа кюрюп кетген кюрюкюрюк болгъанын. Адам бла жаныуар, жиламукълары да кърюла, бир бирге кърсылгъанлай кёнге дерти тургъан эдиле.

Исмайылгъа кетерге керек болгъанда уа, ол андан айырылыргъа унамагъанды. Иеси, боюнуна жип кърсып, тартып кетген эди. Алайда жыйылгъанла бек сейир этгендиле ол ишге, аланы араларында Хушто-Сыртдан Жанмырзаланы Расул а кёргеннини юсюнден трагедиялы магъаналы сейир поэма жазгъанды.

Тюрк дунияда итте бла берюге табынуу мурдор-

на кълита, жууукъ этносланы жашауларында бла эслеринде тохташхан бир-бир этномилге эс бурургъа тийишлиди. Алай бла, бир-бир тюрк халкыла бюгюнлюкге дерти «башкюрт» деген этномини хайырландыла, ол «тамата берю» неда «жыйын башчы» деген магъанадады. «Ногъай» а «ит» деген магъанада тотемизм алай тил бурланганды, адамланы тил байлыкъларында бусагъатда да сакъланганлай турады.

Къарачай-малкър адет-тере-мифология поэзияда «курт», «кюрт» эвфемизм фонетика жаны бла «бут» дегенча эшитилип сакъланады. Ол текстледен биринде былайды:

*Бут кърюлагъа кирмесин,
Бут аланы кёрмесин.*

Онтогъзунчу ёмюрде той байракъларда таулу тишериула берюню башыны суратын халыла бла тикгендиле, бир-бир анала уа жаныуарны жети неда тогъуз (сийлы тарихле) гитче суратчыкъларын байракъны кърыйларына тюрюрюк да салгъандыла. Алгъа заманда мажосо динни тутхана, баям, ол затлагъа жашырын энчи магъана бергендиле. Алайды да, битеу сагъынылгъан затла малкърлылары бла кърарачайлылары ата-бабаларыны мажосо кёз кърарам системаларында итте неда берюге табынуулукъ магъаналы жерни алып тургъаныны юсюнден айтыргъа эркилик береди.

МАЛКЪОНДУЛАНЫ ХАМИТ,
Филология илмуланы доктору, КъМР-ни культураны сыйлы кърюлукъчусу.

БЕЛГИЛИКНИ ТАРИХЫ

Уллу-гитче да дайым сюрюген юч айтхылы жыр

«В лесу родилась ёлочка». Жырны 100 жыл мындан алгъа жырлагъандыла, революциягъа дерти Россейде! Авторла бир бирлерин билгендиле, шагъарей окъуна болмагъандыла. 1903 жылда Москвада чыккыган «Малютка» атлы журнал «Ёлка» деген назмуну басмалагъанды. Аны тюрюнде уа авторну атыны орунуна жалаанда А.Э. деген харфла жазылгъандыла.

Тизгинле биолог, туура илмуланы кандидаты Леонид Бекманни кёзюне илингендиле. Ол назмуну кързычгъына жырча айтханды. Аны юй бийчеси, пианистка эмда Москваны консерваториясыны профессору, анга макъам кърурашдыргъанды.

Юйюр 1905 жылда «Верочкины жырлары» деген жыйымдыккыны чыгаргъанды, андан жалаанда назычыккыны юсюнден композиция халкыны ауузунда журюютюлуп башлагъанды. Арта сёзлени автору да белгилли болгъанды. Гувернантка эм библиотекачы Раиса Адамовна Кудашева редакциягъа назмуларын жибергенде, аланы тюрюнде

жалган атын жазгъанды.

Жыр белгилли болгъанлыкъаргъа, Кудашева кесини авторлугъун ачыкъ этмей тургъанды. Алай пенсиягъа чыккынында, ол жарлылыкъ сынагъанды. Танышларыны айтханларына тынгылап, Жазычуланы союзуна болушлукъ

излей келгенди. Организацияны секретары Александр Фадеев кезиюлу тилей келгенге кърарап кюрюнгенди: «Бир жазгъан затыгъызыны окъуна окъучугъуз...» Назычыккыны юсюнден назмуну эшитгенде, ол жеринден секирип кърюп: «Сизми

жазгъансыз муну? Кълалай жилий эдим мен сабийлигимде назычыккыны тамырындан кесгендиле деген жерине жетсе!» Ол Кудашевагъа энчи премия берирге эмда аны Жазычуланы союзуна алыргъа оную этгенди. 1941 жылда Жангы жылгъа аталгъан жырланы бла назмуланы «Ёлка» деген жыйымдыккы басмаланганды. Аны поэтесса биринчи кере кесини аты бла чыгаргъанды. Ол кезиуге Раиса Адамовнагъа 63 жыл толгъан эди.

«Маленькой ёлочке холодно зимой». 1935 жылда жаратылгъан жырчык халкъ чыгармача журюютюлгенди. Тюрюн айтханда уа, аны автору барды. Сталин кесини буйругуу бла совет халкъгъа назыланы төресини кълайтаргъанында, жангы жылггы жырла керек болгъандыла. Алгыннгы дин чыгармача жарарыкъ тюрюл эдиле да.

Ол заманда сабий поэтесса Зинаида Александрова архивинден юшюген назычыккыны юсюнден жырнын чыгаргъанды. Макъамны Михаил

Красев жазгъанды, кёп да бармагъанлай, ол жыр айтылмагъанлай бир жангы жылггы сабий тренник неда концерт къралмагъанды.

Алып айтханда, «Морозко» операсы эмда «Ленини юсюнден», «Москвачы сабийлени Сталинни юсюнден жырны», «Байрам эрттенлик», «Дядя Егор» жырлары ючюн Красевге Сталинчи премия берилгенди. «Назычыккыны юсюнден жыр» а бир саугъа да алмагъанды. Поэтесса Зинаида Александрова 70 авторлу жыйымдыккы чыгаргъанды, алай халкъ арасында белгиллиги а жалаанда «Гитче назычыккыгъа» жетгенди ...

«Три белых коня». Композиция, 1982 жылда «Чародеи» деген жангы жылггы киномакъгъа жазылуп, экранладан халкъ ауузуна кечгенди. Фильмде жырны кързычык «айтады», алай кертиси бла уа аны кадрны башха жанында Лариса Долина жырлагъанды. Ол ёнюн алай тюрлендиргенди, жууукъ адамлары окъуна аны билалмагъандыла.

ЖАНГУРАЗЛАНЫ НАЖАБАТ.

Жандаурлук

Студентлени халал атламлары

Жангы жылны аллында КъМКЪу-ну Педагогика институтуну студентлери Нальчикдеги психоневрология интернатда жандаурлук байрам кырагандыла. Сагъы-нылган махкемени директоруну орунбасары Байсыланы Лейла айтханга кере, Текуланы Алим бла Ляна интернатда турган тиширулагъа халатла, эр кишилеге уа кенчекле тигип бергендиле.

Мында жюз бла тогуз адам турадыла. Аланы асламысын бир инсан да жокълай келмейди, саулукларын сормайды. Быллай юйледе жашагъанланы бек уллу къыйынлыклары жангызлыкды.

Сёзсюз, къырал аланы ач, жалангач да эте болмаз, алай хар инсан энчи саугъа алса, къууанады, кёлю кётюроледи. Айлары, жыллары да бир кибик эригиулю озган, тюнголген, насыпсыз адамланы биз унутурга, эслеме-

генча, билмегенча этерге эркинбизми? Угъай! Ала да жамаутха къошулурга итинедиле.

Байрамны кырагъан жаш адамланы къаууму устазлары Фатима

Балкизованы башчылыгы бла тогуз минг сом жыйгандыла эм чындайла сатып алгандыла. Алай неден да бек интернатчыла концертге къууангандыла. Студентле бла бирге тепсегендиле, жыргалагандыла, викториналага да сыйлоп къатышхандыла.

Байрам бошалгандан сора ала жаланда бир сорууну къайтара эдиле: «Энди уа не заманда келликсиз?». Аслам миллетни келечиси жашагъан республикабызда байрам кюнледе къарысузланы эсгериу ахшы төре болуп барады. Таулулада ол озган ёмюрледен келген адетди. Бизде акылдан кемлени, сакъатланы, жарлыланы жамаут кечиндиргенди, бирин да тышына атмагъанды, унутмагъанды. Бююнлюкде ёсюп келген төлюню да ол адетни бузмагъаны кёллендиреди.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

ЫРАЗИЫКЪ

Битеу юйорюбюз бла Ыспае этебиз

Хасанияны амбулаториясыны башчысы Со-зайланы Валентинаны, врачы Башийланы Мари-наны, медсестрасы

Холаланы Зуланы эмда анда ишлеген башха адам-ланы да битеу юйорюбюзно атындан келе турган жангы

2018 жыл бла жюрегимден кызыу алгышлайма! Алла-

рына келгенлеге уллу кёллю

болмагъанлары, болушур ючюн къолларындан келгени аямагъ-анлары ючюн ыразылыгымы бил-диреме.

ДУГОЙЛАНЫ Мариям.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 2. Чабакъны ол тюрлюсю да болады Жангы жылга къуралган къангада. 4. Дуняны ол сакъларкъды дейдиле. 5. Циркни ишчиси. 9. Аш-суу. 10. Бир затны таныулу энчилиги. 11. Алай саугъа да этедиле бир бирлерине бай адамла. 13. Сарбашланы Зуфарны белгили жыры. 15. Бир жерде, къыралда жашагъан адамла. 17. Ол, къууанча, бушууда жарарча, кен болса сюеди-ле таулула. 20. Патчагны бийик юю. 21. Эрттеги тюрк къыраллыкда уллу жыйылыу. 23. Сибирлик сынатхан белгили жер. 27. Женгиз кийим. 29. Алай болса уа деген магъананы

тутхан междометие. 31. Уруш заманда алай аты бла пулемёт чыгаргандыла. 33. Окъуанганы аны аладыла. 34. Ол этген умутуна жетмей къалмайды. 35. Къоншула. 36. Амалсызга болушлукъ этюуде ол бек керекди.

ЁРЕСИНЕ: 1. Ары-бери элтирге адам, хапчюк жюкленген зат. 2. Юйде къууатлыкъ. 3. Жыйында аллайны сыймейдиле. 6. Эрттегили мажюсю жыр. 7. Къоркъуулу жерде керек сезим. 8. Алгышлада аны кийикчасын тилейдиле. 12. Шыйыхланы къабырлары жанадыла алай. 13. Сабий бек ышанган адам. 14. Сотню сюзер ючюн жюрютюлген тешик-

ли юй сауут. 15. Бек иги зат. 17. Сахна оюнда соллу заман. 18. Бир затдан да кереклиси болмагъан адам. 19. Халкларыны атларын дуняга ойтдырган фахмулу адамла. 22. Юлюш-юлюш этилмей, саулай биширилген кюй эт. 24. Ол юй тюбюн, тыр-накны да жылтыратады. 25. Шериат сюд бардырган. 26. Къурманлыкъ хантус. 28. Таулула Грецияга алай айтхандыла. 30. Фахму бла бирге жюрюген усталык. 32. Эр киши берген сёз.

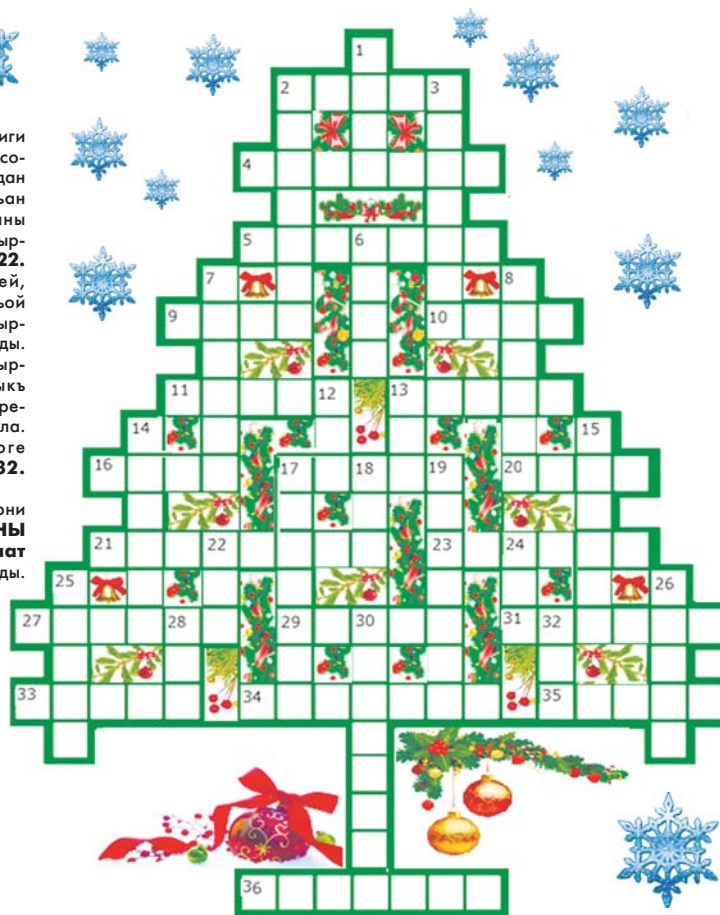
Сёзберни МУСУКАЛАНЫ Сакинат хазырлаганды.

ГАЗЕТНИ 245-ЧИ НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУАПЛАРЫ:

Энине: 1. Таймураз. 6. Адыргы. 7. Аталык. 9. Домбай. 11. Холам. 12. Наратла. 13. Аначылык. 20. Танышыу. 21. Къанжыгъа. 22. Тузлукъ. 23. Абидин. 24. Жазлык. 26. Факъырачы. 30. Жибек. 31. Къырла. 32. Мансур. 33. Килиса. 34. Окъуучу. 35. Къууатлык.

Ёресине: 2. Аргудан. 3. Алтайлы. 4. Адыхам. 5. Шырдан. 8. Боранбилгич. 10. Тапсызлыкъла. 14. Алтурак. 15. Лёкъумла. 16. Отрар. 17. Жырна. 18. Къалжа. 19. Жалкъа. 25. Кенглик. 27. Алмосту. 28. Чыракъчы. 29. Сырачы.

Газетни келир номери 10 январьда чыгарыкъды.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторуну орунбасары)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторуну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
МОКЪБАЛАНЫ Зухура
(бёлюмню таматасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима
(бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторуну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер - ПИ №ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмага "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООУ-ну типографиясында басмаланганды.
Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 33

Номерге графикте кере 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГАРГАНЛА:

Мокъаланы Зухура -
дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфя - жууаплы секретарыны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1,2,3,4-чю бетле),
Геляланы Валентина - (5,6,7,8-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 1677
Багъасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспек, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru